

A FALU BOLDOGSÁGA

**IRTA
LIPTAI ALBERT**

**BUDAPEST
STEPHANEUM NYOMDA R. T.
1907.**

A mű elektronikus változatára a Nevezd meg! - Így add tovább! 4.0 Nemzetközi (CC BY-SA 4.0) Creative Commons licenc feltételei érvényesek. További információk: <http://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/deed.hu>

Elektronikus változat:
Budapest : Magyar Elektronikus Könyvtárért Egyesület, 2018
Készítette az Országos Széchényi Könyvtár E-könyvtári Szolgáltatások Osztálya
ISBN 978-963-417-312-0 (online)
MEK-18007

TARTALOM

**Lakodalom Boldogfalván.
A jegyző gazdakört alakít.
Hogyan jusson a gazda pénzhez?
Boldogfalvi uram és a bérlő.
Baleset a faluban.
Nyári ur tervei.
Mi történt azután a faluban?
A konkolyhintők.
Az aratósztrájk és a földosztók sorsa.
Új világ Boldogfalván.**

Kis falu történetét fogom elmondani. Szegény, elhagyatott, nyomoruságos faluét, mely csak hosszú, keserves küzdelemmel vivta ki sorsának jobbrafordulását.

De talán nem is esnék most jól boldogsága, meg sem tudná becsülni jólétét, szerencsáját, ha ezt nehézség és baj nélkül érte volna el. A mindennapi kenyérből is csak úgy falatozunk jóízűen, ha azt becsületes munkával szolgáljuk meg.

Számos ellensége volt a falunak, de meg a saját népe is *széthuzó, tanulatlan* volt; nem csoda hát, ha nem tudott zöld ágra vergődni. Biz másképp van ma már! Rá sem lehet ismerni a régi községre - Boldogfalvára. Régebben bizony inkább a «boldogtalan falu» neve illett volna rá.

Kedves gazdatársaim pedig, akik ezt a kis históriát elolvassák, azt a tanulságot merithetik belőle, hogy *csak tisztességes munkával lehet boldogulni ezen a világon*, nemkülönben azt is, hogy *az igazi boldogság nem a városokban, hanem a falukban van*, azok között az emberek között, akik törődnek egymás sorsával, bajával; akik mindnyájan a földet művelik és annak terméséből, áldásából élnek. Aki a földet szereti, annak dusan megtéríti szeretetét a föld: termésben, pénzben, boldogságban. Aki azonban csak immel-ámmal foglalkozik vele és a jó időre, az esőre és napsugárra bizza sorsát, az sohasem boldogul. Az ilyen ember hasonlít ahhoz a mesebeli lusta fráterhez, aki száját kitátva várta, hogy a sült galamb bele repüljön.

Most hát elmondom Boldogfalu történetét, úgy, ahogy valóban megesett.

Lakodalom Boldogfalván.

Nagy sor az mindig a faluban, ha lakodalom van. Hát még ha a község tehetős családjainak gyermekei lépnek örök frigykötés céljából az ur oltára elé.

Most Kerekes Mihály gazda Józsi fia volt a boldog vőlegény. Nagy Erzsébet jómódu özvegy-asszony, híres szépségű, de hiu leányát, Marist, vette el. Egymáshoz illettek, bizonyára azért kerültek össze. Mert ám Józsi is kényes legény. A katonasort már kiállotta, szeretett virtuskodni és gazdagságával kérkedni, különösen a fonóban, no meg a - korcsmában. Kemény öklű gyerek volt, amiről nem egy kedves cimborája mesélhetne.

A lakodalom annak rendje és módja szerint ment végbe. A nászok megkérték a leányzót és Maris átadta a legénynek a gyolcsba kötött fej keszkenőt. Rá megitták az áldomást.

Annak utána a vőfélyek összeszedték a násznépet és a jóízűen elfogyasztott reggeli után az első vőfély elbucsuztatta a menyasszonyt, majd a vőlegényt apjától, anyjától és testvéreitől.

Azután kocsira ültek és elindultak az esküvőre. A lakzis nép szavától, énekétől, kurjantásától hangos volt az utca. Az első koszos leány ilyen kiáltotta el magát:

«Háromnegyed tizenegyre,
Most megyünk az esküvőre!»

A második koszos leány folytatta:

«Fehér galamb ül az ágon,
Édesanyám megbocsásson!»

Dalolva mentek a templomba és ugyancsak dallal, zeneszó mellett tértek vissza a lakodalmi házhoz. Mikor a lakodalmi szokás szerint elreteszelt kaput a vőlegény nagynehezen kinyitotta, belekezdett az első vőfély mondókájába:

- Legyen az Istennek dicsőség a mennyben, szerencsésen járunk nagy dolgunkba végbe. Legyen az Isten vezérünk mindenben; ami még hátra van, muljon el szépen. Válgék az új párnak szent eskütétele lelküknek örök javára és üdvére; az Isten áldása szálljon le fejükre, valamint az őket nevelő szülőkre».

Erre megkezdődött az első vőfély rigmusaival fűszerezett lakodalmi ebéd és folyt a mulatság, a tánc, nemcsak kivilágos kiviradtig, hanem bizony bárom nap és három éjjel, mert «ugy kívánja az én házamnak a becsülete» mondta Kerekes Mihály gazduram, az örömapa.

A község első emberei és vénei közben kihuzódtak a kertudvarra a terebélyes eperfa alá, a hosszulábu asztal mellé. Legfelül az asztalfőn főtisztelendő Nemes Antal ur foglalt helyet, baloldalán Bögözi Péter a bíró, jobbán Kerekes Mihály az örömapa, azután sorban a kántor Nagy Imre uram, fia Pali a község nemrég megválasztott jegyzője, majd Barna Berci a tanító, Nyári Ignác az urasági bérlő, egyuttal a falu korcsmárosa és szatócsa, fia Jakab facér boltos legény és a község gazdái sorban, ahogy módjuk tellett.

Sűrűn és vigan forgatták a boros poharat és szaporán ejtették a szót; majd lassubbá, komolyabbá vált beszédük, amint a község sorsát kezdték meghányni-vetni.

- Nem ugy van már, mint volt régen - kezdé nehéz sóhajjal Barna, az öreg tanító.

- Ugyan ne panaszkodjék Mester Uram - csititgatá a főtisztelendő ur.

- De a vak is látja - folytatá a tanító - hogy pusztul a falu. Veszendőbe megy minden. Azelőtt bővebben került hus a gazda asztalára, most csak sátoros ünnepen vagy lakzi napján jut belőle.

- Jól van úgy minden, ahogy van - szólalt meg a bíró. - Majd csak ezentul is lesz valahogy; mert úgy még sohasem volt, hogy valahogy ne lett volna.

- Hej, bíró uram, de igaztalanok a szavai. Épen kigyelmednek, a falu eszének, nem volna szabad ekként beszélnie - vetette ellen a fiatal jegyző.

- Nem értesz te ahhoz - dorgálta a jegyzőt az apja - te még a kákán is csomót keresel; majd ha megöszülsz és megkopaszodol, te is meg fogod tanulni, hogy hasztalan minden küszködés. Amit a sors kirótt az emberre vagy a községre, azt el kell viselni, nem lehet az ellen tenni semmit.

- Igaz, édesapám, hogy fiatal vagyok - felelte rá a jegyző - de a jóakarat, tanultság és a sziv pótolja azt, ami a tapasztalásból hiányzik. Mikor Budapesten tanultam a Magyar Gazdaszövetség oktató tanfolyamán, megtudtam, mi a tanultabb ifjúság kötelessége a kevésbé vagy semmiképpen sem iskolázott gazdákkal szemben. Hogy lehet és kell a községet erkölcsileg és anyagilag fölemelni; a helyes, okos munkára tanítani, jómódba hozni. Nincsen ennél szebb feladat. Azért mondtam le minden fényes pályáról. Visszatértem szülőfalumba jegyzőnek. Mert tudom, a mi jót teszünk szülőfalummal, az a haza javára is szolgál. Minden becsületes, jó magyar ember szereti hazáját. De tudom azt is, hogy az eredményes munkának csak egy a módja, amit a példabeszéd e szavakkal fejez ki: *«Segíts magadon és az Isten is megsegít.»*

- Az Isten akaratába bele kell nyugodni, akármit rendel számunkra - szólalt meg a plébános.

- Való igaz, ahol emberi erővel már semmire sem megyünk, bele kell nyugodni. De addig nem. Nekünk is kell dolgoznunk. Mindent az Istenre nem bízhatunk. Miért hagyjuk továbbra is szegényedni a népet? Azt az Isten sem akarhatja. Ölbetett kézzel nézzük, hogy nem jól gazdálkodik a nép, hogy nem védi őt senkisé az uzsora ellen; hogy a szegénység és elkese-redettség oly nagy, hogy még a telkes gazda is azon töri a fejét, hogy Amerikába vándoroljon, a munkással együtt, akinek nem akad keresete?

- Ugyan - vágott közbe a bérlő - hát nálam nem akad elég dolga a munkásnak?

- De milyen munkabér és bánásmód mellett Nyári ur? Napi negyven krajcárból és folytonos levonások mellett, hogy éljen meg egész család, különösen ha az aratórészt sem adják ki neki, amire pedig a szerződés szerint jussa van?

- Micsoda beszéd ez? - fakadt ki haragosan a bérlő fia, Jakab. Csupa gáncsvetés az egész jegyző uram részéről. Apám még hitelez is a munkásnak, ha megszorul pénz dolgában.

- Ez a legnagyobb baj - felelt rá a jegyző. - *Kölcsönvenni pénzt könnyű, de visszafizetni nagyon nehéz.* Sajnos, az emberek egy része már annyira megszokta ezt a könnyű és könnyelmű, veszedelmes pénzhezjutási módot, hogy fel sem veszi. A pálinka is megrontotta az embereket, amit Nyári ur, mint korcsmáros, oly készségesen mér hitelbe. Azonfelül a gazdák nagyrésze annyira el van adósodva, hogy hívás nélkül is beállít Nyári urhoz, különösen tavasszal, amikor a bérlő ur által őszkor igen olcsón megvett élelmet, a jövő évi még csak remélhető termés nagyobb feléért hitelbe vásárolja.

- Hagyjuk ezeket a dolgokat - mondá kedvetlenül a plébános, aki szintén jobb szerette a «csendet, nyugalmat».

- Sőt a község sorsa egyenesen ránk parancsolja, hogy ezekkel a bajokkal foglalkozzunk - viszonzá a jegyző. - Ha elhallgatjuk azokat, sohasem várhatjuk a falu sorsának jobbrafordulását. *A vezetőembereknek erkölcsi és felebaráti kötelessége a község bajaival foglalkozni.* A nép maga nem teheti. Nem ért hozzá, de meg nincs is érkezése rá.

- Hiszen mi szívesen megteszünk mindent - szólalt meg halkán az öreg tanító - csak tudjuk, hogy mit kell cselekedni.

- Ez már helyes beszéd. Így már megértjük egymást - vélekedik a jegyző. - Össze kell fogunk és együttesen cselekedni, csak így érünk célhoz. Ezt a mai összejövotelt örökké emlékezetessé lehetne tenni, ha elhatároznók, hogy a község dolgainak megvitatása és előbbrevitele céljából összeállunk és *gazdakört* alakítunk.

- Nincs arra szükség, nem ér a gazdakör egy ütötaplót sem - jegyzé meg gyorsan Jakab - hisz a gazdáknak van már afféle egyesületük.

- A temetkezési egyletet gondolja Jakab urfi, tudom - viszonzá a jegyző. - Hát elég baj az, hogy létezik. Mert ez minden egyébre szolgál, csak arra nem, ami a feladata volna. Csak nagyon kis részben segíti a szegény hátramaradottakat a betegség és temetkezés költségeinek viselésében, de annál többet juttat suba alatt a - *nemzetközi szociálista mozgalom céljaira.* Nem úgy van talán?

Jakab nagyon megbánta, hogy elszólta magát, de már késő volt.

A jegyző folytatá:

- Ahelyett, hogy a mi szegény népünkön segitenénk, idegeneknek juttassuk a keservesen megkeresett garasokat? Azoknak, akik csak lázongást és elégedetlenséget szítanak? *Akik igazában semmit sem törődnek a néppel, hanem csak rajta élősködnek?* Öreg hiba az, hogy Jakab urfi is a hálójukba került. Elégge megkeserülte azt már a község.

Jakab zavarában hirtelen nem tudta mit feleljen erre a pirongatásra. Mikor azonban később lecsendesedett, elhatározta magában, hogy majd leszámol ő még ezért a támadásért a jegyzővel.

Pali, a jegyző, pedig felhasználta minden tudását és rábeszélő képességét, hogy a falu vezetőit a helyes teendőkről meggyőzze.

A jegyző gazdakört alakít.

Ott hagytuk el, hogy Pali, Boldogfalva fiatal jegyzője a lakodalmi vigság közepette alkalmat keresett, hogy a falu első embereit figyelmeztesse, hogy a község szánandó sorsán csak úgy segíthetnek, ha komolyan összefognak, együtt dolgoznak és nem maradnak meg többé eddigi tétlenségükben. Azt hangoztatta, hogy elsőbben is gazdakört kell alakítani, hogy így egyesült erővel törekedjenek a közös cél felé, amely nem más mint az egyes gazdák és az egész község jólétének és boldogságának megteremtése.

Egy héttel később épen vasárnap lévén, tudta a jegyző, hogy a gazdákat ha valahol, a korcsmában megtalálja, azért hát a korcsma felé vette útját.

Arramenőben találkozott három gazdával, akiknek bizonytalan járásáról meg az arcáról is leritt már, hogy a pálinka hajtja őket újra a korcsma felé. A jó, olcsó pálinka, amit azonfelül még hitelbe is kapnak!

- Várjanak meg kegyelmetek - szölitá meg őket a jegyző - én is arra tartok.

- Már azt ne mondja, jegyző uram - szólalt meg mogorván az egyik, akinek ünneplő ruhára sem telett már: szakadozott róla inge, lajbija is, amit hétköznapi és vasárnap egyaránt viselt.

- Jegyző uramat sohasem látjuk a korcsmában - egészíté ki a mondókát a másik.

- Kegyelmetek tévednek, mert bizony velük megyek a korcsmába. De nem pálinkázni, hanem pár okos szóra és ha megszomjazom, hát iszom egy-két icce bort inkább, ha még oly rossz is a korcsmáros boritala.

- No mi már csak a pálinkánál maradunk, mert ez ád erőt - szólalt meg a harmadik gazda.

- Meg olcsó is, szegény embernek másra nem telik - folytatá az első gazda.

- Nagyot tévednek kegyelmetek. *A pálinka nem ád semmi erőt, sőt elsorvasztja a testet. De meg nem hogy olcsóbb volna a bornál, hanem százszorta drágább, mert a pálinka ára fejében otthagyják Nyári urnál lassanként egész kis vagyonkájukat.*

A három gazda összenézett. Nem szólt semmit. Érezték, hogy a jegyző igazat mondott. De hát csak nem fogják hibájukat beismerni!

Odaértek a korcsmához.

Amint beállítottak a mérésbe, hát ott látták már a szomszéd jobbik szobában Bögözi Péter uramat a bírót és Kerekes Mihály uramat a nagy hühóval lefolyt lakzi örömapját és a falu többi tekintélyes gazdáit, akik tekintélyüknek megfelelően inkább a *szilvából* kóstolgattak.

- Adj' Isten! Biró uramék csodálkoznak úgy-e, hogy itt látnak - ejté a szót a jegyző. - Pedig mi csodálkozni való sincs azon, hogy betértem egyszer én is. Volna egynehány szavam kegyelmetekhez, hát azért kerestem fel kegyelmeteket itten.

- Csak nem akar nekünk megint arról a feldicsért gazdakörről mesélni? - szólalt meg a jegyző háta mögött a hirtelen ott termett Jakab, a korcsmáros fia.

- Már pedig okosabb dologról nem is beszélhetnék, mint épen arról - felelt nyugodtan a jegyző, mitsem törődve Jakab gunyos szavával.

- Nem arra való ez a hely, hogy itt «okos» dolgokat meghányjunk-vessünk - szólalt meg a bíró szintén kicsinylő hangon.

- Hát ne vegyék zokon, ha én ebben ellentmondok mindnyájuknak. Ha a község gazdáival együtt a községházán kívül akarok beszélni, hol találhatnám meg kegyelmeteket máshol, mint a korcsmában?

- Csak ráfér a szegény párára kis pihenés és szórakozás vasárnap a keserves heti munka után?
- szólalt meg Kerekes uram.

- Való igaz - hagyá helyben a jegyző - de csak mértékkal. A gazdák azonban nem a pihenés kedvéért térnek be a korcsmába, mert pihenni csak jobban lehet otthon a kertben vagy a puha ágyon, mint a korcsmában. A pálinka vonzza őket ide.

- Hát abban nem lehet parancsolni senkinek, hogy hol akarja idejét eltölteni - szólalt meg megint Jakab - aki jobban érzi magát otthon, az otthon marad, akinek kedvesebb a korcsma, az idejön. Akinek pedig nem tetszik, az maradjon otthon.

- Köszönöm ezt a szíves fogadást - felelt erre, minden szót megnyomva a jegyző - de hát minthogy nekem is most jobban tetszik itt lenni, hát itt fogok maradni. Különösen pedig azért, mert Jakab urfinak ez, látom, nem kedves, akinek viselt dolgait első sorban fogom szóvá tenni.

- Azokhoz jegyző uramnak semmi köze - vágott vissza hetykén Jakab.

- Majd megvállik - viszonzá a jegyző és nyugodtan leült az asztal mellé. - Most pedig engedjék meg, hogy egész őszintén elmondjam mi a véleményem azokról a dolgokról, amiket itt a községben tapasztaltam, amióta hazajöttem.

- Tudja azt mindenki - szakítá őt félbe Jakab.

- Nem igaz - viszonzá a jegyző - vagy ha tudja is egynémelyik, inkább hallgat, mert ez a hallgatás az ő malmára hajtja a vizet.

Ez kemény vágás volt, érezte azt Jakab, hiszen egyenesen neki szólt, de hát nem felelt rá semmit, hiszen tudta, hogy a falu első gazdái amúgy is vele vannak. A szegényeket pedig a zsebében tartotta.

- Sajnálattal láttam, amint csak egy kicsit is körültekintettem a községben, hogy nagy-nagy szegénység uralkodik itt. Sok kiscgazdának és munkásnak nincs már betevő falatja. Miért van ez így?

- Arról nem tehet senki. Általános a szegénység az egész világon - veté közbe Jakab.

- Sőt mi ketten, Jakab urfi, akik valamelyest megfordultunk a világban, tudjuk, ha őszinték akarunk lenni, hogy az - épen nem igaz.

- Mindenütt elégedetlen a nép - duplázott rá Jakab.

- Abban lehet már valami igaz - felelt rá a jegyző - mert a legtöbb helyütt hiányzik az ember, aki a népet felvilágosítsa, hogy hogyan kell megtartani és szaporítani kis vagyunkáját. Nincs aki figyelmeztesse, hogy csak okos és szorgos gazdálkodással lehet boldogulni. Hogy a *gazdák legnagyobb nyavalyája a tanultság hiánya*, hogy nem tudják, hogy összetartás és együttes munkálkodás nélkül soha zöld ágra nem lehet vergődni. Elvész, tönkremegy minden ember, aki számítás nélkül él, aki olyan gyöngé, hogy a maga kis vagyunkáját nem tudja összetartani, aki a korcsmáros és grájzleros hitelezésében látja az egyedüli módját annak, hogy életét tovább tengesse; aki a pálinkától megrontott fejjel oktanul odaadja jövőendő termésének felét pár rongyos forintért az okosan számító korcsmárosnak...

- De már ne gyalázzon bennünket, jegyző uram - fortyant fel haragosan Jakab.

- Én csak az igazat mondom - felelé nyugodtan a jegyző - ha azonban ez az igazság alaposan elrontja a maguk számítását, arról nem tehetek. Magukra vessenek. *Boldogtalan az a nép, amely uzsorakamatokra vesz fel pénzt*, mert adósságától, az életnek ettől a legnagyobb nyügétől, sohasem szabadul meg. Szerencsétlen az a nép és oktalan, dőre, amely hamis jelszavakkal, üres ígéretekkel elbolondítani hagyja magát a szociálista agitátoroktól, akik az ő bőrén élősködnek és kiszípolozzák, amíg tönkre nem megy. *Pedig soha a nép baján nem segítettek*, nem is tudnak segíteni. *De annál többet ígérek, amit soha be nem válthatnak*.

- Nekem szól az? - kérdé villogó szemekkel Jakab.

- Kendnek is és minden szociálista agitátornak - válaszolá a jegyző. - A helyett, hogy Jakab urfi becsületes foglalkozás után nézne, mulatozással, dorbézolással töltött el pár esztendőt a fővárosban. Magába szivta az idegen országból betóduló oktalan eszméket és ezekkel rontja meg most szegény falunkat is. A boltban és korcsmában facérkodik, egész nap nem tesz semmit, csak bolondítja a gazdákat és munkásokat és a korcsmába csalogatja, szép szóval, hitelezéssel, hogy csak teljesen a karmai közé kaparintsa és utolsó fillérjüket is zsebre rakhassa. «Nem kell dolgozni semmit», azt mondja, «hanem fel kell osztani az uraság földjét, ez hozza meg a falu boldogságát».

- No ez már mégis csak sok - kiáltá mérgesen Jakab. - Ezt nem fogom szó nélkül tűrni, meglátja jegyző ur!

- Állok elébe - viszonzá a jegyző - és felelek szavaimért. Óva intem a község népét, nézzen körül nyílt szemmel. Látssa meg, mi az ő nyomorúságának oka. És tegyen róla, hogy a dolgok ezentul másként menjenek. Amíg a gazdák egész vagyonkájukat a boltba és a korcsmába viszik, addig nem fog sorsuk jobbra fordulni. Amíg nem tanulnak meg jobban és okosan gazdálkodni, sohasem lesz jobb dolguk. Amíg a pálinkával előlik az eszüket, sohasem fognak tudni okosan és észszerűen dolgozni. Keressenek alkalmat és helyet, ahol dolgaikat, bajaikat megbeszéljék. Ahol az orvoslás módját megállapítsák. Ahol tanulhatnak. Ahol a pihenést nem pálinkaivásban keresik. Alakítsuk meg a *gazdakört* és én szentül hiszem, hogyha ezt az első lépést megteszszük, a jó, az áldásos eredmény nem fog elmaradni.

Mert ha a gazdakörben egyesülünk, ha így összetartunk, megerősödünk, kölcsönösen segíthetjük, taníthatjuk, felvilágosíthatjuk egymást és lassankint meg fogunk szabadulni attól a rabigától, amit gonosz emberek vállainkra raktak.

Álmélkodva hallgatták a gazdák ezt a soha nem hallott beszédet. Elgondolkodtak. És nem egyikök érezte, hogy sok-sok igazság rejlik a jegyző szavaiban.

Hát azért egynéhány rá is adta a fejét, hogy beáll a gazdakörbe, «ha lesz belőle valami».

Hogyan jusson a gazda pénzhez?

Legfőbb ideje volt, hogy a község fiatal jegyzője a gazdakört megalakította. A nyomor, a szegénység egyre nőtt a faluban, az elégedetlenség általánossá lett. Ugyszólván az egész falu adófizetője lett már a korcsmárosnak, aki mint tudjuk, egyuttal boltos és bérlő is volt.

Nagyban szitotta az elégedetlenséget Jakab urfi, a szociálista gondolatokat hirdető facér boltoslegény, aki azt mondta: mindenkinek joga van a jó módhoz, a földhöz. Akinek tehát nem jutott sem a jó módból, sem a földből, az gondoskodjék róla, hogy jusson neki is. El kell venni az uraság földjét, fel kell azt osztani a gazdák között. Így mindenki meg tud majd élni szépecskén, gond nélkül.

Hát mindezeket szívesen hallgatta a népnek a pálinkától megrontott része. Talán már azt sem kutatta, nem igazságtalanság és törvénybe ütköző dolog-e az?

Jakab jól értette a dolgát. Ugy magához tudta csalogatni a szegény embereket mézes-mázos beszéddel, no meg a hitelbe adott élelmi cikkekkel és kivált a pálinkával, hogy a szegény gazdákkal végre akármit tehetett, akármire rábirhatta őket.

Szociálista iratokat osztott szét közöttük, amelyekben hasonló dolgokat olvashattak az emberek, mint aminőkről nekik élő szóval mesélt; például: «nem kell dolgozni, jogot a népnek, földet a népnek, el kell kergetni a kaputos embereket, az urakat; az urak a nép vérén élősködő lomha herék. El kell tenni őket láb alól és földjüket, vagyonukat a nép között szétosztani». Ilyenek és hasonlóak voltak ezekben a szociálista iratokban, amelyekért sok-sok garast vasalt be Jakab a szegény embereken. «Mert hát a jó, hasznos tudományt nem adják seholsem ingyen», azt mondta.

Az eszesebb, tanultabb gazdákkal pedig ép úgy tudott bánni, mint a szegényekkel Jakab és apja, a korcsmáros. Ezeket szépen lekenyereztek. Hol «csekély ajándékkal», hol meg egy-egy pohár «szilvával», borral, egyébbel. Az egész községi előljáróság ily módon le volt kötelezve a korcsmárosnak, magyarán mondvá: a markában volt. A jobb eszüeket, a világosan látókat le tudták csittítani. Mert hát mégis csak akadt néha ember a faluban, aki (hacsak okos számitásból is) azt merte kérdezni: «Hogy van az Jakab urfi, hogy folyton hirdeti: jó módot, földet kell juttatni a népnek, *pedig épen maguk azok, akik ettől megfosztják a gazdákat?*» Az ilyen emberre különösen is kellett vigyázni. Azt tömték korcsmárosék mindennel, ami jó; borral, pálinkával, lisztel, pénzzel, ami csak került a korcsmában és a boltban, csakhogy hallgasson.

A korcsmáros volt tehát az ur a faluban és nem a bíró és nem a jegyző, legkevéssbé persze a plébános. A templomba minek járjanak a gazdák? Sokkal szebb, okosabb és kedvesebb szóval tartja a népet Jakab a korcsmában. No meg a korcsmában van pálinka is! Még pedig nem egyszor ingyen pálinka is! Mi kell hát több a magyarnak?

Ilyen körülmények között persze óriási munkájába került a jegyzőnek, amíg pár embert rá tudott venni, hogy a gazdakör megalakításában résztvegyenek. Javarészt a legszegényebb gazdák köréből kerültek ki első hivei; azok az emberek csatlakoztak hozzá, akik érezték, hogy fokról-fokra sülyednek «a korcsmáros jóvoltából» a legteljesebb nyomoruság felé, odáig, hogy maholnap koldusbotot vehetnek a kezökbe. Azonkívül egy-két értelmesebb gazdát is sikerült megnyernie a gazdakör számára, akiknek a korcsmáros csalafinta manipulációi már rég nem tetszettek, de akik kénytelenek voltak hallgatni, mert hát a nagytekintetű előljáróság is a korcsmáros pártján állott. Végre elejétől fogva lelkes hive volt a jegyzőnek Barna Berci az öreg tanító, akinek sajgott a szive a falu nyomoruságának láttára. De hát ő már a maga erejéből nem tehetett semmit. Öreg és törődött volt. No meg nem akarta vén napjaira állását, kenyerét kockáztatni.

Pali, a fiatal jegyző, nem csüggedett. Minél nehezebbnek látta a maga elé tűzött feladatát, annál buzgóbb tevékenységre sarkalta az őt. Éjjel-nappal dolgozott, tanult. Künn a mezőn, az apja kis gazdaságában maga is résztvett minden munkában, hogy azt eltanulva, jobb gazdálkodásra oktathassa népét, első sorban persze a gazdakör tagjait, de meg a többieket is, akikkel összekerült. Nem tett különbséget senkivel.

Jó eszű ember volt, így hát rövid idő alatt nagy szorgalommal megtanulta és begyakorolta azt, amit a gazdák egész életükben nem tudtak megtanulni: *a helyes munkabeosztást és az okos, jó, alapos munkát.*

Vasárnap délutánonként összegyűjtötte hiveinek kis seregét és elmagyarázta nekik:

- Nem elég az, hogy folyton dolgozzunk. Ésszel is kell dolgozni. A példabeszéd is azt mondja: *Többet észszel, mint erővel.* Ha én előre megfontolom, hogy mit fogok tenni és hogy fogom azt tenni és dologvégzetten megforgatom agyamban, *hogy máskor hogy végezhetném el a dolgomat jobban,* akkor többet és jobbat cselekedtem, mintha vaktában, ész nélkül dolgoztam volna. Azért ember az ember, hogy gondolkodjék és észszel dolgozzék; szépen feloszsza magának a munkát, hogy mindent jól és a kellő időben elvégezhesen.

- Hát az igaz - hagyták helyben az őt hallgató gazdák - most már lássuk magunk is, hogy ez a helyes. De hát eddig erre nem tanított bennünket senki sem.

- Azért tartottam szükségesnek, hogy nemcsak künn a mezőn, a földeken megmutassam kigyelmeteknek, mint kelljen jól és jókor elvégezni minden munkát, hanem azért olvasok fel a gazdakör tagjainak tanulságos dolgokat is azokból a könyvekből, amiket a gazdák minisztere, no meg a vármegyei gazdasági egyesület ajándékoztak nekünk. Akik ezeket a könyveket irták, azok maguk is gazdák és évek hosszú során át kipróbálták azt, amit leírnak és ajánlanak a gazdáknak, hogy termésüket szaporíthassák, jobbá tegyék és így jövedelmük is fokozódjék.

- Köszönjük szíves fáradozását - hálálkodtak a szegény emberek - bizony van is már látszatja annak, amire jegyző ur tanított bennünket. Jobbak és szebbek a mi földjeink, mint a többi gazdáké.

- De meg ugye az is jó volt, hogy otthagyták a korcsmát? *A pálinka az ember legnagyobb ellensége.* Szétrombolja, tönkreteszi az eszét, testét, tehetetlenné teszi a gazdát, aki már végre aztán nem is ura többé az akaratának. Azt cselekszik aztán, amire a korcsmáros rábeszéli. Odahordja a szegény nép minden fillérért, mindaddig, amíg koldusbotra nem jut. Akkor persze már késő a bánat.

- Hát az igaz, egészségesebbek és józanabbak, jobb kedvűek és dolgozabbak is vagyunk azóta, hogy nem iszunk pálinkát - erősíték meg a gazdák.

- Lássák, kedves tagtársaim, *az emberek sorsa azon fordul meg, hogy okosan gondolkodva, segítsenek önmagukon és másokon.* Ha mi itt össze nem tartanánk a körben és együtt nem dolgoznánk, ma már javarészüik utilaput köthetett volna a talpára, koldustarisznyát akasztott volna nyakába.

- Már az igaz - felelt az egyik értelmesebb gazda. - Most nemcsak, hogy nem szaporodik az adósságunk, hanem azt lassacskán törlesztjük is a korcsmárosnál. Valamikor pedig csak megszabadulunk tőle végkép.

- Ugy lesz, arra kell legfőképpen törekednünk - hagyá helyben a szót a jegyző.

- De hát volna még alázatos instanciánk - folytatá a szót az illető gazda. - Most már megtanultuk, hogy miként kell okosan és jól megmivelní a földet. Ám azt érezzük, ez még nem elég, mert nem tudjuk termésünket kellő áron eladni, mert aratás után mindjárt szorongatnak a sok fizetiséggel. Ez a bökkenő!

- Örülök, hogy ezt szóba hozta, kedves gazdúram - viszonzá a jegyző. - Szeretem, ha a gazdák maguk térnek rá azokra a teendőkre, amik még hátra vannak. Nekem már erre is van kész tervem, hát elmondhatom.

- No ez lesz a nagy dolog! - mondták örvendve a gazdák.

- Ennek pedig higgyék meg, egyszerű a módja. Ebben is önmagunk segítsünk magunkon. *Alakítsunk hitelszövetkezetet.*

- Hát nem elég a gazdakör? - kérde az egyik gazda.

- Nem bizony, kedves barátom. A gazdakör feladata összetartást, együttműködést létesíteni az emberek közt. Tanulásra, helyes földművelésre oktatni a népet. De pénzt, azt nem adhat senkinek. Mert nincs is neki. Különösen mi még nagyon szegények vagyunk. Hanem a fővárosban levő központi hitelszövetkezettől kapunk nagyon olcsó kamatra kölcsönpénzt, ebből azután a szövetkezet minden tagjának jut, *ugy hogy nem kénytelen senki uzsoráshoz fordulni, ha termését nem tudja rögtön eladni*, hanem addig tarthatja búzáját és egyéb termését, amíg jó árat fizetnek érte. De még ez sem elég, mert mit ér a jövedelem, ha eluszik a sok beszerezni való portékára, szóval mindarra, a mi a gazdának háztartásához okvetetlenül szükséges. A szövetkezet azonkívül beszerezhet aztán olcsón, nagyban élelmi cikkeket, szerszámokat, vásznat, dohányt, sőt és ruhaneműeket és azt fele áron, de még olcsóbban is adja a gazdának mint a grájzleros.

- Bizony így hát jó lesz ezt a szövetkezetet is megcsinálni - mondta meggyőződéssel az értelmes Péter gazda; szavát pedig helybenhagyták a gazdakör többi tagjai.

Ugy is történt. A jegyző szorgos utánjárással hamar nyélbeütötte ezt a dolgot is. Megalakult a hitel- és fogyasztási szövetkezet, amelynek révén megint megsaporodtak, még pedig most már nagyobb számmal, a jegyző hivei.

Hogy ez az új egyesülés is szálla, még pedig nagyon fájó szálla volt Nyári urék szemében, azt mindenki elgondolhatja. Meg is tettek mindent ellene, mint látni fogjuk.

Boldogfalvi uram és a bérlő.

Elbeszélésem során elmondtam azt is, hogy az igazi boldogság a faluban van és nem a városban. Hát ha azt állítottam, illik is azt bebizonyítanom.

Ez nem is olyan nehéz dolog; tudja azt az a jó gazda, aki szereti a földjét és hűségesen, szorgalommal gondozza. *Aki szeretettel ápolja földjét, annak szeretetét mindig százszorososan megfizeti a jó magyar föld.* A város, a maga egészen más életével, sok-sok mindenféle intézményével: gyáraival, kereskedéseivel, iparosaival, korcsmáival, kávéházaival, vasutaival és egyébbel őríási versenyt támaszt az emberek között. Ott tulajdonképpen minden ember csak idegenekkel találkozik, csak idegenekkel van dolga. Mindegyik ember a másikon versenytársat lát, aki el akarja nyomni. Az erősebb a gyengébbet; a gyengébb a leggyengébbet. A városban sokkal nehezebb a megélhetés. Az élet hasonlíthatatlanul drágább. A jó kenyérkereset kevés és azt is elkapkodják az ember orra elől.

A falun olcsóbbak az élelmezési cikkek és így az élet is, mert hiszen azokat a gazda maga termeli; például a kenyeret adó búzát, krumplit, szalonnát és holmi egyéb mást. A városban azt mind drága pénzért kell vásárolni. A jó falusi gazda éléskamrája többnyire tele van, a városi emberé mindig üres. Készpénzért vásárol mindent apránként, egyik napról a másikra a városi ember. Másként is él a városi ember. Jobban kell ruházkodnia, gyerekeit drágán taníttatni; de meg más igényei is vannak, mint az egyszerű falusi embernek. Szeret szórakozni, mert hát erre szüksége is van a megerőltető munka után. Hát ez mind sok pénzbe van. Azért a városi embernek, dacára annak, hogy többet keres, mint a falusi gazda, többnyire kevesebb a pénze és sok-sok a gondja, baja. Javarészt adóssággal küzd, sőt nélkülöz is.

Ne irigyeljétek azért, kedves barátaim, a városi ember sorsát. Mindenkinek megvan a maga helye. Az iskolázott embernek a városban; a gazdának a faluban a helye. Ugy van ez jól. A jó Isten nagyon okosan rendezte azt el így.

Mindegyiknek megvan a maga feladata. A tanult ember a fejével dolgozik, a gazdaember kezeivel. De azért az okos gazdaember nem feledkezik meg az eszéről sem. Mert hát csak így megy valamire. *Egyformán meg kell becsülni úgy az ész, mint a kéz munkáját.* Egyforma fontos és egyformán szükséges mind a kettő. Ha becsületes, tisztességes. *A becsstelen, tisztességtelen munkán soha sincs áldás.* Arra megtaníthatott már mindenkit az élet. Előbb-utóbb széthull, elkallódik a becsstelen uton szerzett vagyon.

*

Hogy ezeket elmondtam, mindjárt eszembe jut Boldogfalvi urunk és a bérlő esete. Még nem is ismerjük Boldogfalvi Gidó uramat, a falu földesurát. Csak olyképen esett szó róla, hogy megemlítettem, miszerint Nyári ur bérlő már évek hosszú során át birtokát.

Okos ember ez a bérlő, tudja miből lehet pénzelni. Zsarolja a földet, zsarolja a munkásait, keveset fizet nekik; fentartja a korcsmát, ezt a legjobb pénzforrást és végre még nyitott boltot is a korcsmaépületben. Minden eszközt és módot megragadott tehát, hogy a községen és annak népén meggazdagodjék.

Boldogfalvi uram nem is sejtette, mit mivel a bérlője a községben. Nem csoda. Évek hosszú sora óta a fővárosban lakott, ott költötte el a pénzét, birtokának bérösszegét, ott viselt kicsi, de kényelmes hivatalt. A faluba csak nagy ritkán jött el látogatóba. Akkor is csak pár napra. Mert hát mulatóskedvű magyar nemesember létére «unta az egyhangú, unalmas falusi életet».

És most mégis hire járt, hogy Boldogfalvi uram pár heti tartózkodásra jön a községbe. Mi lehet ennek oka? találgatták az emberek.

Azt Nyári ur és fia tudták legjobban. A bérlő ur ugyanis mindenféle ürügy alatt annyira leszorította a bérösszeget, hogy Boldogfalvi uram abból már nem tudott megélni a fővárosban. Nyári ur azt írta Boldogfalvinak: Uram, nehéz a gazdaember sora. A föld nem adja ki annak tizedrészét sem, amit várunk. A napszám pedig egyre drágább lesz. Nagy a szegénység és nyomor. Magam is alig tengetem az életemet. Nem küldhetek ennél több pénzt, Isten látja a lelkemet.

Hát azért jön haza Boldogfalvi uram, mert megelégette már bérlője gazdálkodását. Minthogy pedig épen a napokban volt lejárában a szerződésük, Boldogfalvi uram meg akart győződni arról, hogy igaz-e az, amit neki a bérlő írt. Mert hát pénzre egyre szüksége volt Boldogfalvi uramnak; különösen most, hogy leányát, szép Ilonkát már férjhez is kellett volna adni; nemes ember leányához pedig kellő hozomány is illik; másrészt fia, Sándor, most került ki a katonaiskolából és a huszárhadnagy is értette, akárcsak az apja, a módját annak, hogy hogyan kell könnyen, vigan, urasan, magyaros virtussal tuladni a garason. Hiszen azért volt Boldogfalvi magzat és azért volt - huszárhadnagy!

Boldogfalvi fővárosi háztartására, leánya kelengyéjének összevásárlására, hadnagy fiának gázsipótlékra nem volt már régen elég a bérösszeg, amit a bérlő ur küldött, azért néhány év óta kölcsönért is fordult már Nyári urhoz Boldogfalvi uram. Hogy pedig a bérlő szép kamatokat számított a kölcsönadott pénz után, de meg - tudva vagy legalább is gondolva azt, hogy Boldogfalvi uram soha számadást nem vezet - hogy plajbászával is szaporította suttyomban Nyári ur a kölcsönadott összeget, az magától értetődő dolog.

Boldogfalvi uram tehát egy szép napon megérkezett a faluba, amikor senki sem várta. Vele jött szép hajadon leánya is, Ilonka. Gyönyörű teremtes volt. Akár a nyiló rózsza.

Mikor Boldogfalvi uram betoppant a bérlő urékhoz, a bérlőnek megállott a szeme-szája a bámulattól. Nemcsak a földesur megjelenése lepte meg, de még inkább - Ilonka szépsége.

- Megjöttünk - mondá kurtán Boldogfalvi uram - hogy a magam szemével lássam azt a szegénységet és nyomort, amiről nekem oly sokat ír. És egyuttal kutassam, mi annak igazi oka.

- Hát hiszen megírtam mindent a nagyságos uramnak - viszonzá Nyári ur, ügyes ember létére ámulatából egy-kettőre magához térve.

- De már bocsásson meg kedves Nyári uram, nem hiszek én ennek az írásnak.

- Miért nem? Hazug embernek tart? - kérdé sértődötten a bérlő.

- Erről majd máskor beszélünk. Most még csak az a megjegyzésem, hogy a vasutról gyalog tettük meg leányommal a hosszú utat idáig. Szándékosan. Meg akartuk nézni a földeket és szóba ereszkedni a munkásokkal. Hát mondhatom, szomorú dolgokat láttam és hallottam. Erről különben volt is már hiteles tudomásom. Kérdést intéztem ez iránt a - jegyző urhoz. A föld pusztul, mert rablógazdálkodást üznek rajta. A nép is pusztul, mert azzal szintén nem törődik senki.

- De uram, az én házamban ilyet ne mondjon! - fakadt ki Nyári ur.

- A maga házában? Talán mégis csak inkább az enyim - felelt nyugodt arccal, de reszkető hangon Boldogfalvi. - Lesz gondom rá, hogy soha többé esze ágában se lehessen azt állítani, hogy az a maga háza!

- Mi az? Mit akar a nagyságos ur? - kérdé most már ijedten a bérlő.

- Majd megvállik. De az az egy bizonyos, hogy most már a szerződés lejártán tul nem tűröm többé magát az én portámon.

- Nem oda Buda! - kiáltá a bérlő. - Én vagyok az ur a háznál. Annyival tartozik már a nagyságos ur, hogy talán élte fogytáig sem tudja letörleszteni!

Boldogfalvi nem tudta hirtelen, hogy mit feleljen erre az arcátlan kifakadásra. Megvetéssel nézett rá, sarkon fordult és otthagya.

Lakosztályába ment, amelyet a kastély kerti sarkában számára mindig készen tartottak.

Baleset a faluban.

Az aratás megkezdődött Boldogfalván, így hát volt sürgés-forgás künn a földeken, no meg reggelenként és esténként otthon az istálló, csür és szin körül. Égett a munka a gazdák kezében. Különösen azok a gazdák, akik most már szívvvel-lélekkel a jegyző hiveinek vallották magukat, minden erejüket megfeszítették, hogy nagyobb és jobb termést érjenek el, mint a többiek, akik Jakabra, a szociálistára hallgattak és még most is azt tartották: hiábavaló minden munka és fáradozás, minden bajon a földosztás segít.

Ma már nem hiszi azt el senki sem Boldogfalván, de akkoriban, amikor a község még mindenképpen a bérlő hatalmasságának járma alatt nyögött, bizony szentül hitték azt az emberek. Hogy a földön, talajon javítani lehet és hűséges gondozással, tehát emberi munkával meg lehet szaporítani és javítani a termést, abban tamáskodott még most is a gazdák nagy része, dacára annak, hogy a jegyző emberei munkájukkal és aratási sikerükkel megtaníthatták rá.

Hát erre azt mondták az elfogult, tanulatlan gazdák: hogy amazoknak, a «könyves magyaroknak» az idén különös szerencséjük van. De arra nem gondolt egyikük sem, hogy az mégis csak különös és feltűnő, hogy a jegyző emberei közül *valamennyinek* kedvez a szerencse, míg a tanulatlan, pálinkás, renyhe emberek közül *egynek sem*.

Sajnos, a testileg és lelkileg elsatnyult emberek már azt is alig látták, hogy mi történik körülöttük! Vagy ha látták is, nem törődtek vele. Hiszen ha nem lesz jó a termésük, vagy nem tudnak tuladni rajta, majd segít rajtuk, mint eddig is, a korcsmáros - kölcsönrel. Így legalább egyelőre megszabadulnak minden gondtól. A holnapi nappal, a jövővel ki törődnek? Minek gyötörje magát az ember azzal, ami csak lesz, ami még csak azután következik? Hej, pedig *az okos, előrelátó gazda mindenkor nemcsak a jelennek, hanem főképpen a jövőnek dolgozik. Nemcsak azt nézi, hogy ma lesz-e betevő falatja, hanem azt is, hogy miből és hogyan él meg majd családjával holnap és ezután is!*

*

Amint mondtam, Boldogfalván folyt az aratás, a gazda életében a legjelentősebb munka; egész évi fáradozásának betetőzése, befejezése, kincse, jutalma. Persze - kinek-kinek. *A jó gazdának örömet hoz az aratás, a rossznak még az eddigénél is nagyobb keserűséget, csalódást.*

Izzadott, fáradott a szegény munkásnép künn a földeken. Perzselő tüsszel sütött le a nap és szomjúsággal epesztette az aratókat. De nem volt azért megállás, pihenés a reggeli és ebéd-órákon kívül.

Hosszu kocsisorban hozták haza Nyári uram buzáját, épen most fordult be az egyik szekér az udvarba. Recsegett-ropogott az oldala. A szegény párák alig bírták tovább vonszolni a tulságosan megrakott szekeret a gondozatlan, süppedékes udvar egyik pocsolyájánál.

Hát segített rajta az ott álldogáló udvaros. Fogta sulyos botját és úgy hátbavágta az egyik lovat, hogy a nagy ijedtségtől megvadult ló egyet rántott ugyancsak felriadt szegény társával egyetemben a kocsin és künn volt a megakadt alkotmány a hinárból.

- Ügyetlen - ordított a kocsisra - még ezzel az otromba állattal sem bírsz? A fülebotját sem mozgatta a te noszogatódsodra.

A megvadult lovak amint a hinárból kiszabadultak, oldalt fordulva nekirontottak a kisudvar palánkjának és feldöntötték azt. Kétségbeesett sikoly jelezte, hogy a palánk mögött emberéletben is kár esett.

Mi történt?

A kocsis ijedten leugrott a szekérről és szivettépő hangon kiáltá:

- Jaj! elgázolták az édesanyámat!

Szegény Mari néni, a kocsis édesanyja pedig, aki az imént a kis kertben még szépecskén gyomlálgatott, most vérében fetrengett. A fia és a cselédség csak jajveszékelt körülötte, azt sem tudták hirtelenében, mit tevék legyenek. A lovakat valahogy megfékezték. De hát mit csináljanak a szegény összetört öreg asszonynyal.

- Víz, vizet! - kiáltá az egyik.

- Orvosért rohanjanak! - a másik.

De senkisémozdult. Elvesztették az eszüket.

Mikor a zavar és kétségbeesés tetőpontját érte el, akkor ott termett valaki, akit legkevésbé vártak: Boldogfalvi leánya, a szép Ilonka.

- Helyet, helyet adjanak jó emberek - mondotta reszkető hangon. Többet nem szólt. Fogta kendőjét, belemártotta a locsolókannába, amelyet Mari néni még az imént használt a virágoskertben és gondos szeretettel, igaz odaadással letörölte szegény Mari néni véres arcát, kezét. Az egyik embert orvosért küldte, «száguldjon érte lóháton», azt kiáltotta utána. Bekötötte Mari néni súlyos sebeit és gondoskodott róla, hogy óvatosan elvigyék az ő saját puha ágyába. Maga is segített, hogy semmi baja ne essék Mari néninek. És ott virrasztott mellette.

Mindenki azt mondta, hogy a kisasszony mentette meg szegény Mari néni életét.

*

A következő vasárnap délután, amikor a gazdakör tagjai szokás szerint ismét összegyültek, persze szóba került ez a baleset is. Sőt szélteben-hosszában tárgyalták a faluban.

- Ha ezt a szerencsétlen asszonyt - mondotta a jegyző - a jó Boldogfalvi kisasszony gondjaiba nem veszi, biztosan elpusztul. De hát ez tiszta véletlenség volt, hogy épen a kisasszony ittléte alkalmával történt a baj és így segíthetett rajta. De mi lett volna vele, ha a kisasszony véletlenül nincs itt. És ki segítette volna továbbra is, ha majd felgyógyul. Csak az Uristen. - Azután így folytatá a jegyző: - Az orvos és patika költségére a szegény embernek keserves keresetéből nem telik. Hisz a megélhetésre is kevés az, amit hetenkint megkeres. Nekünk okos és megfontolt gazdáknak tehát gondoskodnunk kell arról is, hogy nemcsak baleset, szerencsétlenség, hanem munkaképtelenség esetére is biztosítsuk magunkat.

Tiszta meggyőződéssel és jó lélekkel ajánlom tehát, csatlakozzunk az *Országos Gazdasági Munkás- és Cselédsegélypénztárhoz*, lépünk be abba tagul, mert ez az intézmény, véletlen szerencsétlenség, munkaképtelenség esetén a gazdasági munkásnak gyógykezelést és segélyt biztosít. A biztosítási díj, amit be kell fizetni, nagyon csekély, a segítség azonban, amit a szegény ember kap, feltétlenül számottevő. Például, aki évenként 10 korona 40 fillért fizet be, az 10 évi tagság után 10 korona havi segélyre tarthat számot, ha bármilyen okból munkaképtelenné vált. Haláluk esetén pedig aszerint, hogy 5, 10, 15 évig voltak a munkássegélypénztár tagjai, családjuk 200, 250, 270 korona segélyt nyer. Ha 65 éves koráig a segélypénztár támogatását igénybe nem vették, 100 korona prémiumban részesülnek. Akik pedig évenként 5 korona 72 fillért fizetnek be biztosítási díjképen a munkássegélypénztárba, azok az említett segélynek a felét élvezik. Azonkívül úgy azoknak, akik 10 K 40 fillért, mint pedig azoknak, akik 5 K 72 fillért fizetnek be évenként, igényük van 300 koronáig terjedhető rendkívüli segélyre, ha a tag betegség miatt gazdasági munkaszerződését nem teljesítheti és esetleg baleseti segélyekre: vagyis ingyen gyógykezelésre, egy hétnél tovább tartó munkaképtelenség

tartamára 60 napig 1 korona napisegélyre, azontul 10 korona havisegélyre, baleset miatt bekövetkezett halál esetén 400 korona, ha család nem maradt, 100 korona segélyre.

- Nagyon okos dolog ez is - mondták a gazdakör tagjai és mindjárt meg is kérték a jegyzőt, tegye meg a szükséges lépéseket, hogy mindnyájan a munkássegélypénztár tagjai lehessenek.

- Hiszen nagyon szépen gondoskodik az a munkáspénztár a szegény emberről - erősítették. És bizony, igazuk is volt. Áldásos intézmény ez.

Nyári ur tervei.

Boldogfalvi uram egy szép napon a vadászatról hazatérve, ott találta íróasztalán Nyári ur névjegyét e sorokkal: «Mélyen tisztelt uram! Kerestem, de nem találtam otthon, este hat óra tájban leszek bátor ismét tiszteletemet tenni *rendkívül fontos ügyben!* Igaz tisztelője Nyári, bérlő».

A földesur megnézte az óráját: alig hiányzott pár perc a hat órához, tehát Nyári urnak egy-kettőre itt kell lenni. Vajjon mit akar tőle? Mi lehet az a rendkívül fontos ügy? Csak nem reméli még mindig, hogy földjének bérletét megkapja? Erről ugyan hiába ábrándozik!

Amint ezeket a gondolatokat forgatta az agyában, valaki hangosan kopogott az ajtón és a következő pillanatban betoppant Nyári ur. Teljes gálában jelent meg. Fekete rokkja erre az alkalomra kifogástalanul ki volt vasalva, a lábán lakktopán, bajusza kifenne, haja egész rendesen kétoldalt fésülve.

- Vagyok bátor alkalmatlankodni - kezdé.

- Mivel szolgálhatok? - kérdé tőle Boldogfalvi.

Nyári fölötte ünnepélyes arcot öltött és torkát köszörülve, így szólott:

- Mélyen tisztelt uram! Ön tudja, hogy én és családom mindenkor őszinte tisztelettel és ragaszkodással viseltettünk önök iránt...

Boldogfalvi csak ámult-bámult. Ily választékos nyelven még sohasem beszélt bérlője. Nem is sejtette, hogy mit akar ez az ember.

- Idejövetelem ünnepélyes célja az - folytatta Nyári, hogy - itt megint köszörülte a torkát - doktor fiam, az ügyvéd, az Árpád számára megkérjem a kedves leánya, az Ilonka szép kezét.

Mint egy bomba, úgy hatott ez a pár szó Boldogfalvira.

Pár pillanatig szótlánul nézett Nyárirra, majd nála szokatlan, bizalmas, csendes hangon kérdé tőle:

- Nem tréfál jó uram?

De mikor e kérdésre is a bérlő még mindig komolynak maradt, Boldogfalvi már nem tartóztathatta vissza többé magát és oly hahotára fakadt, hogy az egész ház visszhangzott tőle.

- Mi van azon nevetni való? - fakadt ki Nyári. - Avagy talán a nagyságos urnak derogál a kedves lányát fiamhoz adni?

- Dehogyan derogál, dehogyan derogál, kedves Nyári ur - mondá folytonos nevetés közben a földesur. - Sőt nagyon megtisztelve érezzük magunkat.

Most kezdte csak észrevenni Nyári, hogy a földesur gúnyolódik. Nem talált hirtelen megfelelő szavakat, hogy megtorolja a sértést; tehát szótlánul távozott.

Megfogadta magában, hogy kemény boszut áll a fertálmágnáson. Most már nem kiméli őt. Minthogy Boldogfalvi nem volt többé hajlandó őt fogadni, leült és levélben fenyegette meg, hogy bepörli a százezer korona erejéig, amivel Boldogfalvi tartozik neki. De a földesur még csak nem is válaszolt erre a levélre.

Mi történt azután a faluban?

A legutóbb elbeszéltek óta kerek esztendő mulott el. Hosszu idő egy esztendő. Sok történt azóta a faluban. Hogy mindent sorra elmondjunk, azon kezdjük, hogy Boldogfalvi uram valóban átvette gazdaságát és végleg letelepedett a községben. A jegyző serényen tovább dolgozott a falu érdekében, a falu javára.

De az év legnagyobb eseménye volt, hogy Nyári ur tényleg bepörölte Boldogfalvit százezer korona tartozás és annak kamata erejéig.

De elszámította magát. Ő azt hitte, hogy a kényelmes Boldogfalvi uram nem tartotta számon a tartozást. Abban nem is csalódott. Boldogfalvi uram valóban nem jegyzett fel semmit.

Nem szokta meg. De óvatosabb volt ám a leánya. A rózsárcu Ilonka. Az nemcsak szép, de okos is volt. Szépen összejegyzett mindent; a küldött kölcsön összegeket glédában felállította apró füzetkében és megőrizte a hozzátartozó összes okmányokat. Az apja nem is tudott róla.

Boldogfalvi uram sejtette ugyan, hogy tartozása nem lehet oly rengeteg: de a pontos összeget nem tudta. Hát megmondta neki a leánya így aztán Nyári ur el is vesztette a pört, sőt még ő került bajba, Boldogfalvi pedig megmenekült a tönkrejutástól.

De még más is történt a faluban az elmúlt esztendő folyamán.

A jegyzőnek ugyanis épen az utóbbi napokban sürgős dolga akadt a földesurnál, akinek jobbkeze: titkára, tollnoka, ispánja és mindene volt. De főként - gondolkodó feje is. Mert hát Boldogfalvi uram vajmi keveset értett a gazdálkodáshoz. (Kontár volt abban. Igaza volt annak idején Jakabnak, mikor ezt állította. Azért a földes ur helyett a jegyző végzett mindent.) Kintőn tudta azonban a dolgát a jegyző. Mintagazda volt.

A jegyző nem találta otthon Boldogfalvi uramat, valahol a földeken barangolt, vagy vadászgatott.

- Pedig nagyon sürgős beszélni valóm volna vele - mondá a jegyző Ilonka kisasszonynak.

- Jegyző ur végez amugy is helyettünk mindent olyan szives, jó hozzánk. Cselekedjék szabadon - felelé Ilonka.

- Nem is marad egyéb hátra. Minden perc drága. Jakab, a szociálista, éjnek idején sorra járja az összes hozzá hű maradt portákat és sztrájkra izgatja a népet.

- Igaz hálával tartozunk önnek - mondá Ilonka - hogy úgy támogat bennünket.

Mily jól estek Palinak ezek a szavak! Hiszen ő mondta azokat. Álmainak tündére, a szép Ilonka.

- Sietek - mondá hirtelen a jegyző - hogy késő ne legyen. Arra kérem, hogy haladéktalanul gondoskodjék arról, hogy a kastélyt és a gazdasági épületeket mindenfelől őrizze a cselédség. Én kisietek a földekre, mert biztosan tudom, hogy Jakab ott settenkedik a mi munkásink és cselédeink körül és lázadásra izgatja őket. Támadástól tartok.

- Köszönjük jószágát - mondá nyugodt hangon Ilonka és a jegyző felé nyújtotta kezét.

Pali nézte egy darabig a szép leányt és azután... nem tudta, hogy történt... gyorsan az ajkához vonta Ilonka kezét és hevesen megcsókolta azt.

Csak künn az udvaron ébredt annak tudatára, hogy mit is cselekedett. Agya tüzelt, szive hevesen dobogott.

De hát Ilonka nem szidta össze merészségéért... talán nem is haragszik?

*

Lassacskán megtudta a jegyző, hogy a szép Boldogfalvi kisasszony is vonzódik feléje. Hát ki volt a föld kerekéségén boldogabb ember Palinál? Senki, de senki!

Próbálta azután kerülni a földesurék házát, mert bántotta az a tudat, hogy tolakodó volt. Hiszen neki az nem szokása. Boldogfalvi azonban azt üzent: szükség van rá; Ilonka pedig hogy: nem haragszik már. Így hát nemcsak hogy szent volt a béke, de a kézcsóknak eljegyzés is lett a vége. Az bizony.

Boldogfalvi, a büszke Boldogfalvi az mondta:

- Nem kívánhatok magamnak derekasabb, nemesebb vőt náladnál, kedves fiam. Igazán örülök, hogy szeretitek egymást. Egymáshoz illetek. Legyetek hát egymáséi.

*

A jegyző boldogsággal és meglelégedéssel látta, hogy a falu sorsa, ha lassan is, de mégis jóra fordul. Hivei mindjobban szaporodtak. Az emberek apránként elszoktak a korcsmába való járástól és ezzel a legnagyobb nyavalyától: a pálinka mérgétől. Ha ittak, kevés jó bort ittak, amit maguk termeltek. Hát az a kevés ital nem is ártott nekik, sőt egészségükre vált. Fel-frissítette, vidámabbá tette őket. Mig azok a gazdák és munkások, akik még mindig itták hitelbe a korcsmáros pálinkáját, egyre fogytak testben és lélekben. Ugy lézengtek a faluban és künn a mezőn mint az alvajárók vagy mint a tikkadt legyek.

A jegyző sokat gondolkozott azon, miként lehetne a falu gazdáit véglegesen elszoktatni a korcsmától. Végre elhatározta, hogy *korcsmát nyittat a szövetkezet* által.

Egykettőre nyélbe is ütötte a dolgot. De ebben a szövetkezeti korcsmában nem mértek ám pálinkát. Csak jó, tiszta bort, amit a szövetkezet maguktól a gazdáktól vásárolt, akik a jegyző utmutatása alapján már szépen megtanulták az okos és jó szőlőmivelést és szüretelést.

A fogyasztási szövetkezet raktárát egyre szaporította a jegyző, minden volt ott kapható, amire a gazdának és munkásnak szüksége volt: liszt, só, cukor, szerszám, gépek és holmi egyéb. Egyszóval minden, ami a gazdának háza és földje körül kellett.

A konkolyhintők.

Már annyiszor esett szó a szocializmusról és annak főterjesztőjéről, Jakabról, hogy most már kötelességemnek tartom kedves gazdatársaimnak megmondani, hogy mi hát tulajdonképpen ez a szocializmus, az igazi, a nemes szocializmus; ezzel szemben micsoda szocialista tanokat hirdetett előszóval és terjesztett füzetek alakjában Jakab. Kinek a részén van az igazság? Miért voltak kárhozzátandók Jakab tanai? Miért váltak ezek egyenesen megrontójává, átkává a falu népének, főként pedig a legszegényebb népnek: az urasági cselédségnek és a munkásoknak.

Mi hát az igazi, a nemes értelemben vett szocializmus?

Az a törekvés, vagy mondjuk az a tudomány, a szocializmus, amely az állam vezetése alatt a társadalom útján és az önállóan gondolkodni tudó és szabad cselekvésre képes emberek bevonásával az összes társadalmi rétegek anyagi és szellemi jogai és kötelességei között összhangzatot, békét akar teremteni. Végcélja tehát a béke, az emberi boldogságon való munkálkodás.

Azt akarja, hogy ne legyenek csak nagyon szegény és nagyon gazdag emberek; azt akarja, hogy ne legyenek egészen tudatlan és velük szemben a néppel semmi érintkezésben nem levő tudós emberek. Azt kívánja, hogy a nemzet vagyona oszoljék el arányosan, mindenkinek jusson annyi, hogy becsületesen megélhessen belőle. Azt kívánja, hogy a gyermekeket ingyen oktassák minden iskolában, a kicsiben és a legnagyobbban egyformán. Követeli, hogy a törvény előtt és mindenütt (ami eddig csak papiroson volt meg) egyenlő legyen földművelő és ur, szegény és gazdag. Egyformán szolgáltassanak igazságot mindenkinek.

A kötelességek tekintetében kívánja, hogy az adót igazságosan osszák el. Az elől senki ki ne bujthasson.

A földesur és munkástól mit kíván? Azt kívánja, hogy az ur adjon oly munkabért munkásainak, hogy abból tisztességesen megélhessenek; gondoskodjék egészséges lakásról és élelmezésről. A munkástól azt kívánja, hogy az elvállalt kötelességének megfelelően, az aratási szerződést meg ne szegje és becsületesen, tisztességesen viselkedjék úgy urával, mint pedig munkástársaival szemben. Elégedetlenséget ne szitson, ne lázítson.

Hát ugyebár az igazi szocializmus szép és emberséges, igazságos és okos valami.

De lássuk ezzel szemben mit hirdetnek «nemzetközi szocializmus» neve alatt. Épen jó alkalmunk van rá. Vonja le kiki azt a következtetést, hogy igaz magyar ember tesz-e ilyesmit? Méltányos és becsületes eljárásnak tartja-e azt? Igazi szocializmus-e az?

Minden emberi törekvésnek, mint mondtam és így az igazi szocializmusnak is végcélja: a béke, boldogság megteremtése. Erre igyekezett-e Jakab?

*

Volt Nyáriéknak rozoga, elhagyatott csűrük, amelyet már nem tudtak semmire sem használni. A nagy kert végében állott, alig is tudott létezéséről a világ. Ott szokta összegyűjteni Jakab igazi, legbensőbb hiveit, akik úgy hallgattak a szavára, mint a parancsolat. A korcsmában már nem lehetett zavartalanul beszélni, azért huzódtak ide. (A falnak is vannak fülei.) Valamennyit azonban összehozta az a vágy, aminek teljesülését Jakab biztosra ígerte: hogy övék lesz az ur földje, övék lesz a faluban minden, ha rá hallgatnak és vakon követik szavát.

Sötét éjjel volt. Mindenki aludt már a faluban, jóval éjfél után járt az idő. Lámpa fénye, világosság sehol. Csak a rozoga csűrben égett apró mécses.

Odabenn a csürben ültek vagy tizen. Közülök ráismerünk arra a három elrongyolódott, a pálinkától elzüllött gazdára, akikkel elbeszélgetett a jegyző, mikor először tért be a korcsmába. A többi is hasonló külsejű ember. Mindegyik arcán a kétségbeesés és nyomor ütött tanyát. Keservesen nyögték a sorsukat, de már nem voltak képesek magukon segíteni. A pálinka, az éhség teljesen szétroncsolta, megtörte a testüket, lelküket.

- Cselekednünk kell már egyszer - kezdé a lázító beszédet Jakab, a szociálista vezér. - Eddig csak türtünk és hallgattunk, mint a nyomorult rabszolgák. Hát nincs-e nektek is jogotok az élethez, földhöz, kenyérhez, mint másoknak, kedves elvtársaim? Hát csak az urak éljenek, dőzsöljenek? Hát nem olyan ember kend is, Pista bátyám, mint Boldogfalvi? Nincs magának is keze, lába, feje? És nincs magának is joga ahhoz, amihez neki van? Kendnek is van, nemcsak keze és lába, de szája és gyomra is. A kegyelmed szája is ételt, italt kíván, a kegyelmed gyomra is éhes! Nem úgy van talán?

- Igavonó állatnak néznek bennünket az urak - mordult fel az öreg Pista bátya.

- Kutyába sem veszik a szegény embert - duplázott rá Jakab. - És meglássák, kedves elvtársaim, a mi sorsunk még szomorubb is lesz, mint amilyen eddig volt.

- Nyomoruságosabb már nem is lehet! - dörögte Pista bátya.

- Majd gondoskodik arról a jegyző, hogy még szomorubb legyen - felelt Jakab - no meg Boldogfalvi uram. Meglássák! Én mondom azt kegyelmeteknek, én a népnek igazi barátja. Annyit sem érünk mi nekik, mint egy lyukas mogyoró.

- De nem türjük ám tovább - zugolódta mindnyájan.

- Helyesen is teszik. Én is azt mondom, hogy azokat az ellenségeinket nem szabad tovább türni a nyakunkon. A jegyző mit tesz? Elbolondítja a népet, odacsalogatja őket a körbe meg a szövetkezetbe, hogy csak pár forintot kizsaroljon mindenkitől, akit lóvá lehet tenni. Csinál munkás- és cselédpénztárt. Hát hallotta már valaki, hogy csak egy fillért is kapott volna ettől a pénztártól a munkás vagy a cseléd? Soha. Az a befizetett tagsági meg biztosítási díj mind a jegyző zsebébe vándorol. Nem látják, hogy nő a gazdagsága, jómódja azóta? Nem hiába hívják Pálnak. Tudja Pál, mit kaszál! Kipingáltatta a házukat, zsindelyt rakatott a tetőre, kiköveztette a pitvarát. Honnan telik mindezekre? Apjának, a kántor urnak sohasem jutott ilyesmire egy garasa sem. Mert az becsületes ember volt egész életében. A jegyzőnek azonban annyi jut, amennyi csak kell! Ott van a gazdakör, meg a szövetkezet kasszája, amelynek ő a vezetője, igazgatója, pénztárosa, mindene; csak belenyul a szövetkezet pénzes tarsolyába és megtelik a zsebe. Ilyen gaz jegyzőt hogy türhetnek meg becsületes községben?

- El kell tenni láb alól! - rivaltak föl.

- Aztán meg itt van az a bőrkabátos Boldogfalvi. Mi jogon jut neki a jóból minden, nektek pedig kedves elvtársaim semmisem?!

- A népnek is van jussa a földhöz! - kiáltá az egyik gazda.

- Ugy van - folytatá Jakab - ugyanannyi joga van, mint az urnak. A nép dolgozza meg a földet arcának keserves verejtékében. Miért nem részesül hát annak áldásában, termésében is?

Ilyen beszédet lehetett hallani az éjféli tanácskozáson. Hát ez is - szocializmus volt? A nemes, igazi szocializmus? Amelynek jellegje a béke, a boldogság?

No de hát nem történt semmi a faluban, amiről a jegyző hivei révén egyhamar tudomást ne szerzett volna. Így hallott másnap erről a titkos összeesküvésről is, a konkolyhintők aknamunkájáról. Annál inkább résen volt azért a jegyző. Az ő falujának nyugalmit, boldogságát nem hagyta volna megzavarni, elrontani semmiért a világon!

Az aratósztrájk és a földosztók sorsa.

Jakabot, a szociálistát, a folytonos veszély, melyben a jegyző ébersége folytán forgott, még dacosabbá, boszusabbá tette.

Amikor a jegyző az Ilonkával folytatott sürgős beszélgetés után kiért az aratókhoz, már nyoma sem volt ott Jakabnak. Eltűnt nyomtalanul. Pedig a jegyző a munkások zavarán észre vette, hogy ott ólálkodott és izgatta a munkásokat.

- János gazda, vallja be igazán - kezdé a beszédet a jegyző - nem volt itt Jakab urfi?

János gazda, az arató nép vezetője erre inkább csak úgy morogva azt mondja:

- Mit tudom én! Nem láttam.

- Hát ki látta?

A vezető himezett-hámozott: ő nem beszélt vele, hagyjanak neki békét.

- Nohát ha kend tagadja - mondá szigorúan a jegyző - akkor kend is ludas a sztrájkban. Mert tudom, hogy az készül itt.

János gazda hülledezett. Hát mindent tud a jegyző? Nincs titok előtte a világon?

Nagynehezen így szólalt meg:

- Mi tagadás benne, nem nagy örömmel dolgozunk uraknál. Az ember itt az uraságnál fele annyit sem keres, mint amennyit másutt adnak.

- Hát hol adnak többet, mint az uraság? - kérde a jegyző.

- Jakab urfi még egyszer annyit ígér, mint az uraság, de még fölöstökömöt, ebédet és vacsorát is hozzá, no meg egy liter pálinkát is naponta. Hát ez csak több?

- Tehát mégis csak Jakab urfi bujtogatja fel magukat. Hát nem bolondította magukat eddig is eléggé? Hát nem kötötte ő fel annak idején még a nyomtató ökörnek is a száját? Még mindig hisznek neki?

- Adjanak az urak is annyit, hát akkor lesz békeség - morgott János gazda.

Majd folytatá:

- Hiába kértük, nem hallgatják meg kérésünk. De meg azt is hallottuk, hogy máshunnét akar jegyző ur ide munkásokat hozatni. Kiverjük a határból a faját, hogy magja sem marad!

- Térjen észre, jó ember - csitítá a jegyző.

- Már eleget okoskodtam - felelé a munkások vezetője. - Most már cselekedni fogunk. Ha holnap nem kapunk két forintjával napra és teljes ellátást, beszüntetjük a munkát.

Másnap valóban abba is hagyták az aratók a munkát. Jakab urfi száz pengő forinttal megbolondította a bandavezetőt és még további száz pengőt ígért neki, ha a sztrájk sikerül. Hogyne szította volna hát teljes odaadással az elégedetlenséget János gazda? Mint láthatatlan szellem járt a munkások között Jakab. Megelégedetten tapasztalta, hogy boszumüve kitűnően sikerül. *A pénz mindig megbolondítja a szegény embert. Még ha csak - ígéri is.*

Aznap este Jakab összehívta jó embereit a korcsmában, bezárkózott velők a legbelsőbb lakószobájában és ott biztatta őket: Lássák be kegyelmetek, hogy sorsuk sohasem fog jobbra fordulni. Mindnyájan közel vannak ahhoz, hogy koldusbotot vegyenek a kezükbe, vagy kivándoroljanak idegen országba. Pedig lehetne tenni az ellen. És most már tegyünk is. Itt az

utolsó óra. Most vagy soha! Éhséget, pusztulást akarnak-e, vagy földet és gazdagságot! Kergessük el a földesurat, verjük ki a faluból a jegyzőt és bandáját. Akkor szebb napok virradnak ránk.

És a népnek eltévelyedett része hallgatott is rá. Jakab hivei összegyűltek éjfél idején a korcsmában. Mohó vágygyal, szenvedélylyel öntötték magukba a sok pálinkát. És úgy megbomlott tőle az eszük, hogy gyilkolni, rabolni is készek voltak azután!

Mert hát ilyen a pálinka. Esztelen teremtménynyé aljasítja le az embert.

A jegyzőnek azonban semmisem került el a figyelmét. Amit ő maga nem látott, azt tudomására hozták hivei, akik már úgy szerették mint az édesapjukat, mert tudták azt, hogy jobb embere soha nem is volt a községnek, mint ő.

Zivataros, sötét volt az éjjel. Amint hatalmas villám cikkázott át az égen, hát azt lehetett látni, hogy az urasági kastély felé minden oldalról hármásával-négyesével sompolygó alakok egyszeribe nagy tömeggé verődnek össze.

Aztán füttyjelre hirtelen száz torokból kitört a kiáltás:

- Le az urakkal! Le a gazemberekkel! Fel kell gyujtani a kastélyt! Földet a népnek! Fel kell osztani a földet!

És a részeg tömeg nekiment a kapunak, a kerítésnek, bedöntötte azt és hömpölygő árvizként betódult az udvarba.

- Akaszszátok fel a nép ellenségeit! Hurokra velök! - orditozták tovább.

De csak egy pillanatig. A következő percben hatalmas puskaropogás reszkette meg a levegőt és a vad had rémulten visszahökkent. Mi történt?

A kastély tornácáról fáklyás cselédek rontottak elő és a fáklyák világánál ott látott a részeg, pálinkás összeesküvő sereg füstölgő puskákkal, villogó szemekkel harcra kész - csendőrcsapatot. Mind elszánt legény volt. Lehetek vagy harmincan.

- Megölnek bennünket! Ne hagyjuk magunkat! - ordítá a nép, amelyet Jakab vezetett, de csak hátulról. Nem szerette közvetlen közelből a puskaporszagot.

- Megálljatok! - kiálta akkor dörgő hang. - Ha még tapodtat megmozdultok, közétek lövetek. Térjete észre! Az első lövéseket a levegőbe küldtük.

No hát annak fele sem volt tréfa. A nép iszonyuan megrémült. Hiszen az, aki e szavakat dörögte feléje, nem volt más, mint a föld legnagyobb ura, a rettegett kisisten - *a szolgabíró ur maga*.

Dehogyan álltak meg, dehogyan. Ugy kipárolgott iziben a pálinka gőze a fejükből, mintha sohasem lett volna ott. Egyszerre észre tértek. Főként, mikor meglátták, hogy vezérök, Jakab urfi, inaszakadtan bösz futásnak eredt.

Uccu utána az egész csapat, mint a megriadt juhnyáj! Egymást lökdösve, taposva örült iramban.

De hát a fürgelábu csendőrök visszahozták a főkolomposokat. Szépszerivel, összekötött kézzel. Élükön haladt a vezér, Jakab urfi.

És azután nyomban törvényt is ültek a szolgabíró kirendelt emberei, a jegyző és az előljáróság (mert hát a «kedves» bíró urnak is ott kellett hagyni puha fekhelyét) a földosztók felett. S Jakab urfi a hüvösre került.

Egypár társuk is hasonló sorsban részesült, hogy idejük és alkalmuk legyen afelett gondolkodni, amit dőre észszel tettek.

Mert a törvénnyel nem lehet tréfálni. Aki másnak a tulajdonát el akarja venni, rabolni, arra kegyetlenül lesújt a törvény büntető keze!

Uj világ Boldogfalván.

A nép sorsát nemcsak jóssággal, hanem megfontolt erélylyel is kell intézni. Sokszor nem látja be a nép, hogy mi válik javára, mert hát keveset tanul, keveset tud arról, hogy mi történik máshol a világon, mi a helyes, jó és üdvös; ilyenkor, ha ellenkezését szép szóval nem lehet legyőzni, ha eltévelyedését nem látja be, bizony nem marad egyéb hátra, mint keményebb intézkedéssel a jó utra téríteni. Pedig a nép mindig jó, derék, becsületes. *Csak az izgatók szavára, biztatására tesz sokszor olyat vezetői és jótevői, de a saját érdeke ellen is, amit később, észre térve, keservesen megbán.*

Igy voltak a boldogfalvi munkások is a sztrájkkal. Fölötte szégyelték később tettüket. Hiszen mennyivel különbül bánt a földesur és a jegyző velük, mint annak idején Nyáriék.

Attól az időtől kezdődik azután a község sorsának rohamos jobbrafordulása, fellendülése. Nemcsak, hogy az egész község népe vezetőjének és gondoskodó, jó apjának ismerte el a jegyzőt, hanem a község diszes előljárósága is kénytelen volt beadni a derekát és elismerni, hogy bizony a jegyző dologtevése olyan hinárból rántotta ki Boldogfalvát, amelyben a szegény község bizonyára elpusztult volna, ha a jegyző ki nem segíti. Még az előljáróság is megtanult dolgozni (ami pedig nagy szó volt!) és nem elégedett meg többé azzal a vigasztaló szóval, hogy: «jó van úgy minden, ahogy van», hanem azon fáradozott a jegyző vezetése mellett, hogy a község dolgait mindenképen előrevigye, hogy Boldogfalvából jómódu, felvilágosodott és boldog falu legyen.

Hát nagyon szépen neki is indult a község sorsa a teljes boldogulásnak. A korcsmát és boltot be kellett csukni, mert senki még csak feléje sem nézett; míg a szövetkezet felvirágzott, egyre gyarapodott a gazdák nagy örömére és meglegedésére. Pálinkát senki sem ivott a faluban, boldog volt mindenki, aki minél előbb megszabadult ettől a végzetes hatású, népbolondító méregtől, a nyomorúságnak ettől a valóságos rákfenéjétől.

Csakhamar messze földön hire ment annak, hogy az előbb oly gyatra, koldusszegény Boldogfalva község mily jómódnak örvend, népe milyen dolgoz, józan, vagyonkája mennyire gyarapszik. Így bizony azok a véreink is, akik valaha, a szegénység éveiben Amerikába szakadtak, lassacskán hazatértek a kedves hazába, amely most már biztosította kényerüket, boldogulásukat.

Boldogfalvi uram, a jegyző tanácsára, nemcsak tisztességes fizetéssel, bánásmóddal akarta bebizonyítani, hogy a nép megtérését és most már hűséges ragaszkodását elismeri és méltányolja, hanem a teljes boldogság megteremtése céljából elhatározta, hogy *parcellázó szövetkezetet* létesít. Nyélbe is ütötte azt egyszeribe. Két részre osztotta földjeit; az egyik felét felosztotta a kiscgazdák, hűséges cselédjei és régibb munkásai között, a szegény emberekre előnyös feltételek mellett, a másik felét megtartotta magának, hogy azon, mint tehermentes birtokon, tovább gazdálkodjék; szerényebben, de boldogan. Boldogan, mert jó emberének tudott most már mindenkit a faluban; boldogan, mert csend és béke ütötte fel tanyáját a faluban; boldogan, mert a jegyző tanácsára a városi takarékpénztártól olcsó kamatra felvett kölcsönnel kifizette tartozását Nyárinak.

A parcellázás révén minden kisebb gazda, jóra való munkás és cseléd földhöz jutott. *De most már becsületes uton, nem rablással, mint a földosztók ajánlották annak idején.* Hát volt is áldás ezen a földön, ezen a munkán. *Az elrablott földet sohasem tarthatták volna meg, hisz a törvény csak nem hagyja a lopott jószágot a rablók kezén?!* Ezt legfeljebb az izgatásból élő szociálisták tudják elhíttetni a félrevezetett néppel. Okos, józan ember egy percig sem hiszi.

Nemsokára új, szép iskolát építhetett Boldogfalva község a földesur segítségével. A templomot kijavították, tatarozták és ami bizony ritkaság faluhelyen, még csinos kőjárdára is jutott a nagy utca mentén, amelyet Kossuth Lajos utcának kereszteltek el, Kossuth apánk emlékére. Továbbá télen *háziipari tanfolyamot* rendeztetett a jegyző kérelmére a földmivelésügyi miniszter, amelyen a kosárfonás, szerszámkészítés és ruhavarrás mesterségét tanulták meg a gazdák fiai, illetőleg leányai. Így hát lett téli foglalkozásuk, keresetük is a boldogfalviaknak.

A *hüségese, jó cselédek* pedig ünnepélyesen kitüntették; diszes oklevelet adtak nekik és 100 korona jutalmat a miniszter jóvoltából.

Boldogfalvi uram mindig a jegyzővel karöltve munkálkodva, még azzal sem elégedett meg, amit eddig tett. Elhatározta, hogy felujítja azt a kedves szokást, amit a régi jó időkben, amikor a magyar gazdák sorsa még nem volt olyan sanyaru, gyakoroltak: elhatározta, hogy az ő kedves gazda és munkásnépének *aratóünnepélyt* rendez, mert ezzel is el akarta ismerni munkásnépének szorgalmát, dolgos kedvét, becsületes fáradozását.

Hogy pedig ez az első aratóünnepély jól sikerüljön, arról gondoskodott a kedves, szép Ilonka, boldog jegyesével, a jegyzővel egyetemben. Amit ők ketten a kezükbe vettek, az nemcsak okosan volt megcsinálva, hanem abban a sziv is megnyilatkozott, a szeretet, az igazi vonzódás a derék néphez.

Nagyban folytak az előkészületek az aratóünnepélyre.

A kastély tornácát és a szérüt, amelyben az aratókat megvendégelni készült az ur, virágfüzerekkel, fenyőgalyakkal, nemzeti lobogókkal szépen feldiszitették, gondoskodtak jó ételről, italról és az elmaradhatatlan cigánymuzsikáról.

Mikor az aratás utolsó napjának estelőjén hosszú szekérsorban hazatért a vig aratósereg, készen várta őt minden. A falu végén leszálltak az aratók a szekerekről és az aratógazda vezetésével szép sorban dalolva felvonultak az aratópárok a kastély felé. Persze, összecsiszódott a falu otthon maradt népe is, hiszen rég nem látott már aratóünnepélyt, talán igaz sem volt, hogy valaha volt.

Épen most érkezett meg a vidám aratósereg a kastélyhoz. A csapat élén az aratógazda, nyomában a cigánybanda lelkesen rázendítve a Rákóczi-indulóra. Azután az aratópárok egy-egy arató marokvető leánynyal. A lányok kivirágozva, felpántlikázva, a gereblyéken apró aratókoszorúval. Még a hátul kullogó lovak és szekerek is szépen ki voltak virágozva, pántlikázva.

Amint Boldogfalvi uram hallotta a szívet megdobogtató Rákóczi-induló hangjait, kilépett a tornácra, boldog mosoly, igazi öröm sugárzott az arcán. Szívesen köszöntötte kedves népét. Oldala mellett voltak Ilonka és a jegyző, a boldog fiatal jegyesek.

Most az aratógazda a földesur elé lépett, kezében a gondos, ügyes munkáskezek által készített diszes aratóajándékkal és a cifra, felpántlikázott, virágos aratókoszorúval.

Imigyen szólt a földesurhoz:

- Nagyságos uram! Áldás és békeség velünk. Megjöttünk szerencsésen a nagy munkából. Az Isten úgy adta, hogy áldás legyen rajta, hála érte a Mindenhatónak. Örömet dolgozott és fáradozott mindegyikünk, azért meg is lett a szép eredménye. Olyan termést adott nekünk az egek ura, hogy az embernek láttára örömköny gyülik a szemébe és minden munkást, családot boldogsággal tölt el az a tudat, hogy ő is segített valamelyest az eredményt gyarapítani. Köszönjük nagyságos uram szíves jóságát, gondoskodását; igyekezni fogunk ezentúl is dolgos kézzel, becsületes igyekezettel a ránk eső munkát elvégezni, mert tudjuk azt, hogy annak áldása mireánk is kiárad. Isten éltesse sokáig a nagyságos urat és hű segítőitársait, a jegyző

urat és kedves leányát. A munkások nevében őszinte szeretettel adom át ezt a kicsiny ajándékot és munkánk befejezésének jelét, az aratókoszorút. Éljen sokáig a nagyságos ur!

A szép beszéd után felhangzott a cigány tussa és az aratók lelkes éljenzése.

Boldogfalvi uram akkor megindult hangon azt viszonzá:

- Kedves gazd'uram! köszönöm szíves szavát és fáradozását. Nagyon jól esik kegyelmed és a falu népének boldogságát és megelégedését látni.

Majd az aratókhoz fordulva, így folytató:

- Kedves barátaim! Barátaimnak, igen barátaimnak szólitlak benneteket, mert amióta igazán megismertelek titeket, meggyőződtem róla, hogy ti nemcsak becsületes, jó munkával szolgáltok nekem, hanem szívetek, lelketek vonzalmával is megajándékoztatok engem, tehát őszinte, jó barátaim is vagytok. Ennek én azért örülök módfelett, mert ebben nemcsak az én javamat látom, hanem érzem azt is, hogy ez a szeretet arra fog sarkalni engem, hogy a jövőben még többet tegyek tiértetek, sorsotokon még tovább is javítsak. Hogy az úgy lesz: Isten engem úgy segítjen! Köszönöm gondos, eredményes munkátokat és szeressetek ezentul is úgy, ahogy én szeretlek benneteket, teljes szívvvel, teljes lélekkel! Isten éltesen benneteket mindnyájatokat!

Kimondhatatlan lelkesedéssel fogadta a nép ezt a régi gazdájuktól sohasem hallott beszédet. A munkássereg hosszantartó harsány éljenzésébe belevegyült a cigányzene újabb tussa és a nép örömeinek nem volt határa!

Azután beinvitálta az aratógazdát magához a földesur. Jó borocskával kocintott vele. Megköszönte még egyszer buzgóságát, fáradozását.

Ennekutána kilépett az aratógazda megint a néphez. Nyomában a cigány, ropogós csárdást huzva. No hát, lett erre egyszerre kavardás, bomlás, kurjantás, vigadás! Boldogfalvi, a jegyző és Ilonka igaz örömmel nézték a nép mulatozását.

Majd a földesur és az aratógazda fölszólítására leültek a párok a szérüben a terített asztalokhoz és kacagva, incselkedve, jóízűen hozzáláttak a pompás vacsoraebéd elfogyasztásához. Birkapaprikás, turóscsusza, jó, csuszós bor volt bőven!

Vacsora után pedig újra táncra kerekedtek, amely vigan folyt kivilágos-kivirradtig.

Az urék is majd éjfélig kitartottak velük. Még táncra is perdült Boldogfalvi uram és a jegyző egy-egy marokvető leánynyal, Ilonka kisasszony pedig egy helyre legénynyel.

*

Ezzel elbeszélésem végére is értem. Csak azt kell még felemlítenem, amit különben amugy is elgondol minden nyájas olvasóm, hogy a jegyzőből és Ilonkából nagyon-nagyon boldog házaspár lett. A konkolyhintők, összeesküvők pedig nem mertek többé a faluhoz még csak közeledni sem. Ki tudja, hová lettek, mikor a börtönből kiszabadultak? Bizonyára elrongyolódott, elpusztult valamennyi. Jobb sorsot nem is érdemeltek ők.

Boldogfalvából pedig igazán boldog falu lett, mert népe szerény, józan, dolgos, tanulékony lett és eszébe véste azt az aranyigazságot, hogy: *csak becsületes munkán van áldás, csak összetartással megy az ember valamire; az urnak és munkásnak meg kell értenie és szeretnie egymást, hogy mindketten megélhessenek és boldogok lehessenek!*